

KWETT'LEN

EEN NOORD-BRABANTSCH DUIKVOGEL-VANGST.

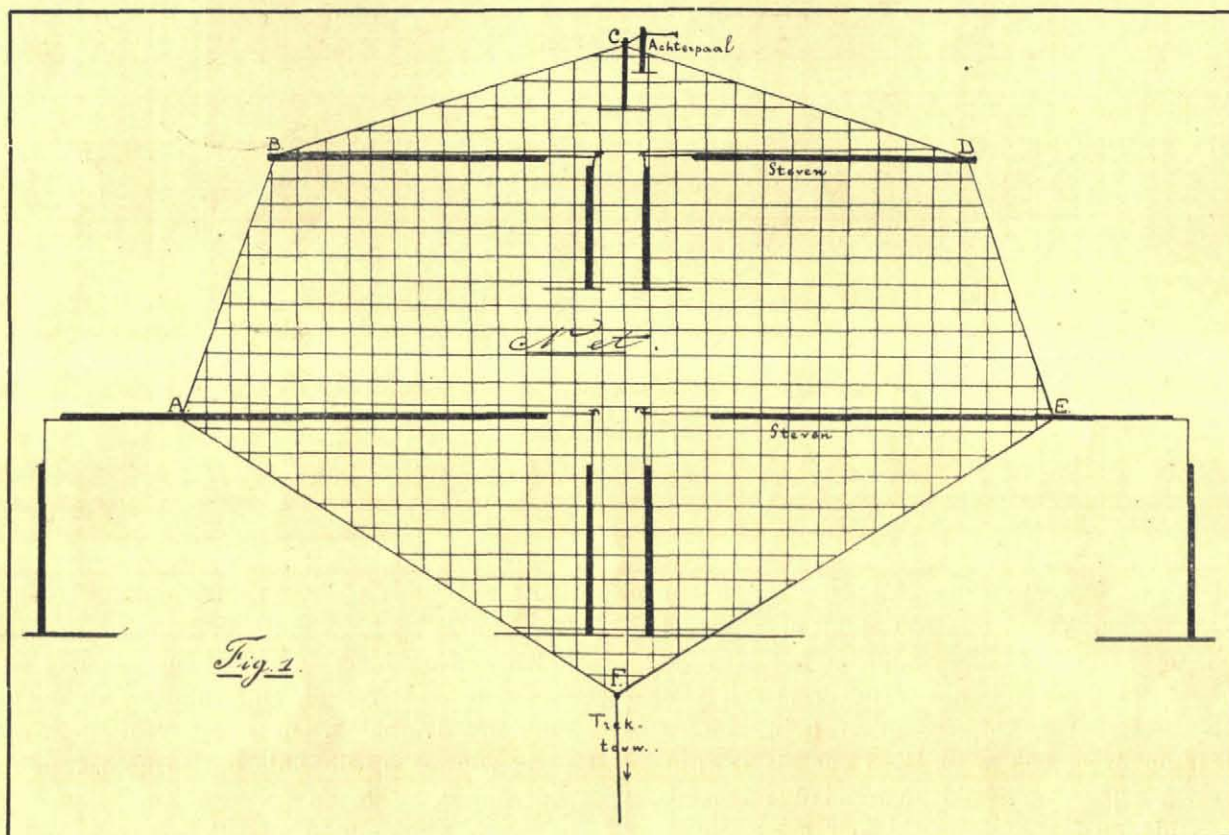

Wat is er 's winters rondom Den Bosch bar veel water! Vroeger leerde je dat al op school bij de aardrijkskunde les, maar het blijft je toch nooit zoo goed bij, als wanneer je zelf van den imponeerenden aanblik genoten hebt, zooals ik dit jaar ongeveer een week. Zoo ver als je kunt zien één wijde plas, verscheidene uren lang en breed, en slechts hier en daar afgewisseld door de bosschage van een eendenkooi, een groepje boomen, of een ondergelopen weg, die je kunt kennen aan een dubbele rij spichtige popels. Geen wonder, dat er op al dat water hoopen eenden afkomen uit het hoge Noorden, uit Groenland of Spitsbergen, en geen wonder ook, dat de vindingrijke mensch hier weer een middel gevonden heeft, om deze vogels te verschalken. De gewone eenden worden gevangen in de bekende eendenkooien, waarvan er dan ook een voldoende aantal (ik meen zeven stuks) bij 's Hertogenbosch liggen, en voor de duikers heeft men een zeer ingenieuze vangerij verzonnen, het kwettelen, waarmede ik dezen winter kennis maakte, en dat, voor zoover mij bekend, nog slechts alleen in Brabant, en wel speciaal ten Westen van Den Bosch, plaats heeft. Wanneer je er een paar uurtjes

stilzitten in een tochtig rieten omhulsel voor over hebt, kun je bij het kwettelen de meest interessante eendenwaarnemingen doen. Eén voordeel was er bovendien aan verbonden, waardoor ik mij des te eerder liet overhalen. Op Oudejaarsmorgen van 1908 had ik zoowat op dezelfde plaats ganzen gevangen. Toen moest ik er 's morgens voor dag en dauw uit, als dat tenminste niet al te paradoxaal klinkt midden in den winter. Dat behoefde nu bij de duikvogelvangst gelukkig niet, en dat is 's winters al een groot voordeel, wat je pas naar alle waarde leert schatten, als je zoo'n ganzenvangerij 's morgens om zes uur hebt meegemaakt in 'n wijden, luchtigen polder. Op een winderigen Januari-middag gingen we d'r op uit. Het had een beetje gevoren, maar er waren nog groote, open plekken water genoeg. Ideaal kwettelaarsweertje. Een flinke bries woei over de watervlakte, waarop hier en daar wat eendengedoe scharrelde. Aan den kant, en op de uitstekende groene eilandjes allerlei pleviertjes, die van het vette der aarde genoten, en op den Maasdijk 'n paar geelgorzen en kuifleeuweriken. Ander vogel-leven was er niet. Ja toch; boven in helderblauwen hemel trok een bende ganzen, nu eens niet in den

klassieken V-vorm, en een heel eind zuidelijker een troep wilde zwanen, mooie, witte vogels, met zware vlucht. „Denen“ noemen ze die in Brabant. Vanaf het visschershuisje waren wij eerst langs den dijk gegaan. Wij, dat waren Kees, de kwettelaar, en ik. Kees met het kwetteltuig, dat hij voor 't gemak op een kruiwagen geladen had. Dat werd een kwartiertje verderop in een boot gelegd, en weldra dreven wij op den plas, op weg naar „het slag“. Het kwettelen heeft wel wat van de ganzenvangst, maar toch zijn er nog verscheidene verschilpunten. De quintessens van de heele zaak is, dat het net onder water zit. Daarom is de bijgevoegde teekening eigenlijk fout. Voor de duidelijkheid heb ik

lipje uit, en de vogels zitten als 't ware in een zak. Vandaar den naam „vogelzak“ voor 't kwettelnet. Daarna worden de vier „paalvogels“ en de twee „koordvogels“ (respect. A, B, D, E en C, F op fig. 1) vastgebonden aan paaltjes, die natuurlijk ook onder water staan. Hun (de eenden natuurlijk) wordt zooveel speling gelaten, dat zij nooit boven het net kunnen geraken. De „stal“ wordt boven den wind geplaatst en bij gebrek aan voldoende levend materiaal aangevuld met houten lokeendjes. Ook deze worden vastgebonden, opdat ze niet door den wind kunnen wegdrijven. Men houde vooral goed in 't oog, dat alles zich ruim een halven meter onder water bevindt, en dat alleen de stal, de paal-

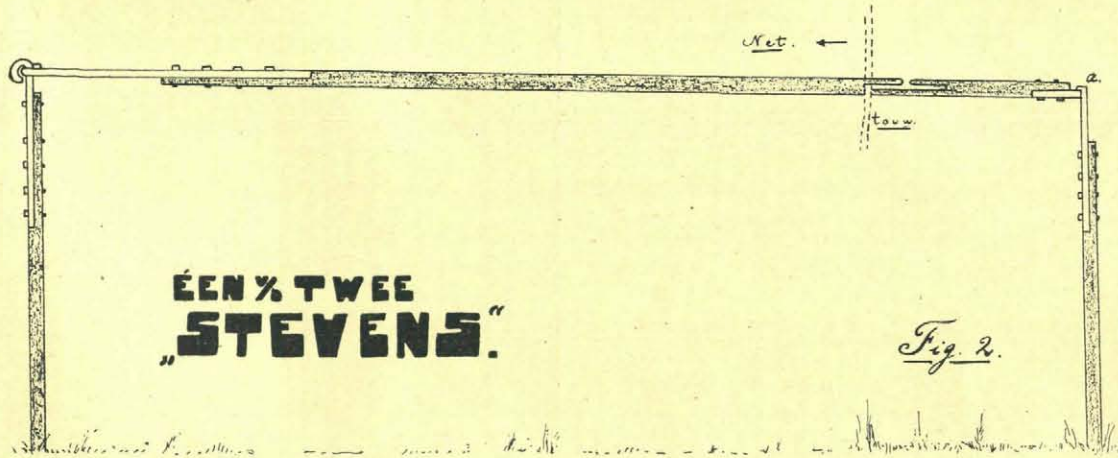
het net maar geteekend, als stond het boven water. Op geheel analoge wijze wordt het in den grond onder water gezet. Het ziet er uit als op fig. 1. Nadat tusschen twee palen, de voor- en de achterpaal (de eerste is op de fig. niet zichtbaar, men denke zich die een 25 meter in de richting van 't trektouw) een dubbel touw gespannen is, waar-tusschen het net hangt, worden de twee voorste stevens (fig. 2) gelegd, die ieder om een spil draaien en dienen om het net uit te spreiden. Door het plaatsen van de twee achterste stevens wordt de spanning nog aanmerkelijk verhoogd. De beide voorste stevens worden door een overstekend lipje (fig. 2, a) „scherp“ gezet. Door een flinken ruk aan het trektouw schieten de stevens onder genoemd

en de koordvogels zichtbaar zijn. Dat is het essentieele van de heele vangerij, want men begrijpt, dat de kwettelaar nu aan de laatstgenoemden kan zien, of alles wat hij denkt te kunnen vangen, wel werkelijk boven het net zit, want hier bestaan geen zodenhoopen zooals bij de ganzenvangst.

Het net was gelegd en de vangst kon een aanvang nemen. Wij roeiden een flink eind terug, in de richting van het trektouw, en 'n goede honderd meter verder verscholen wij ons op een eilandje met een paar rietmatten er om heen, en een mufte aardappelzak op den grond, wat evenwel de vochtigheid niet veel verminderde. Daarom nam ik een plank uit de boot en toen zaten we nog wel niet op een eerste-rangsplaats, maar toch in elk geval

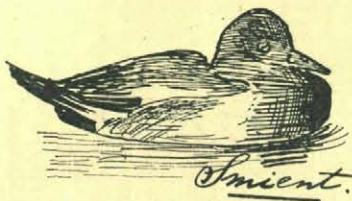
droog. Vóór ons dreven de houten lokvogels, de opgezette duikers en de stal. Een kilometer achter ons rezen de stijve pijlers van de spoorbrug, over „de Putten“, der lijn Den Bosch—Geertruidenberg, uit het water op, en er onder door zag je overal troepjes eenden. Die gaan voor een trein nauwelijks meer uit den kant, net als in het Naardermeer de

de Duitsche naam van Schellente daar ook op wijzen? Een ondoordachte beweging met den kijker jaagt de brilduikers op. Met een geluid als van een kraai waarschuwt een mannetje den troep, en in een wijden boog vliegen ze om onze schuilplaats heen, om dicht bij het net neer te strijken, waar ze door de stal met allerlei eendenstrijkages worden

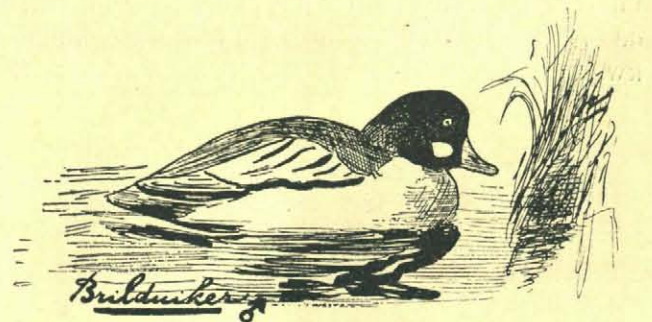

koeten en futen. Ze hebben er trouwens ook weinig van te lijden, een enkelen keer eens een bonk steenkool of cokes van een locomotief is al het ergste, wat ze van die zijde hebben te duchten. Met het bloote oog kon je geen afzonderlijke soorten onderscheiden. Alleen drong nu en dan een lang uitgehaald „wjie....w, wjie....w” tot ons door. Dat was het geluid waaraan je de Smienten kunt kennen. De kijker bevestigde ons vermoeden. Het smientengeluid kwam van rechts, en jawel, daar zwommen ze, de vlugge, goed geproportioneerde eendjes, wel 'n kleine twintig. Ze hebben een mooien bruinen kop met 'n oranje kuifje. Daaraan zijn ze gemakkelijk te onderscheiden van de tafeleenden, die zich ook in een bruinen kop mogen verheugen, maar zonder kuif. Tafeleenden liggen er ook verscheidene. Met heesche stem geven zij door een knorrend „karr karr” blijk van hunne aanwezigheid. Dichtbij zwemt een clubje Krakeenden, duidelijk

ontvangen. Kees direct vol spanning. En nu maar wachten. Langzaam gaat zeker. Na een uur zitten er al een stuk of vijf boven het net, en nog een half uurtje later zal Kees maar eens trekken. Alsof er een onderzeesche mijn springt, zoo stuift het water op. De duikers hebben direct hun heil gezocht onder de oppervlakte, maar daar kwamen ze met den onderkant van het net in aanraking. Doch op zij kunnen ze evenmin. Dan maar weer naar boven. Ook mis. Ze zitten gevangen. Eén voor één steken ze den kop boven water tusschen de wijde mazen van 't net door. Toen zag ik meteen al, dat er nog twee andere tusschen zaten, die straks door het vele wit haast niet van de brilduikers te onderscheiden waren: Nonnetjes. Prachtige vogels, haast uitsluitend wit en zwart. Kees zei, dat brilduikers en nonnetjes vaak elkanders gezelschap zochten ¹⁾ 't Blijkt dat er acht „belders” en twee „gegeltjes”

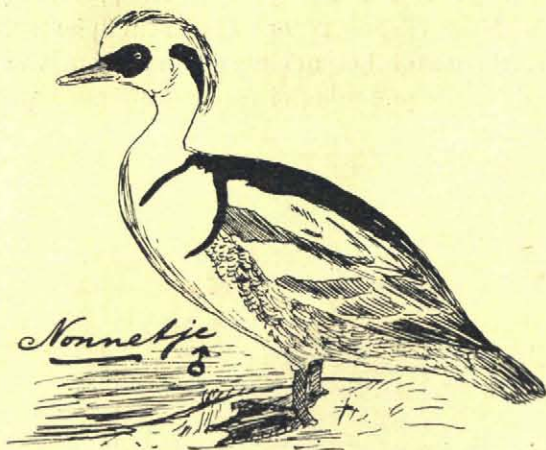
kenbaar aan hunne-roestroode, bijna zwarte vleugeldekveeren, en bijna vlak onder de spoorbrug scharrelen een paar eenden met een bijzonder eigenwijs gezicht. Dat zijn Brilduikertjes, de juweelen aller duikeenden. Kees noemt ze Belders, waarschijnlijk naar het geluid, dat ze bij het vliegen maken, en dat precies gelijkt op het klingelen van kleine belletjes. Zou

gevangen zijn. Met de grootste voorzichtigheid worden ze uit het net genomen, om ze niet te beschadigen, want dan zijn ze lang zooveel niet

¹⁾ Dit is in overeenstemming met Buekers »Onze Vogels«, pag. 612.

waard. Je moet nl. weten, dat de vogels levend naar de groote Engelsche landgoederen gezonden worden, om de vijvers in de parken te bevolken.

Zoo'n Engelsche lord geeft gaarne een rijksdaalder of drie gulden per stuk, vooral voor kuif- en tafel-eenden. Doode exemplaren zijn alleen nog goed voor den poelier, die er op zijn hoogst twee kwartjes voor over heeft. Enfin, wij krijgen den heele vangst levend binnen. Twee vogels zijn een beetje beschadigd. Daarom zal Kees die tam maken om de stal wat aan te vullen, ofschoon de „borren” en

„kippenen” (dat zijn tafel- en kuifeend) hiervoor meer geschikt zijn en bij voorkeur benut worden. Voor de tweede keer vandaag stelt Kees het net op, en weldra liggen we weer achter onze rietmatten in spanning te wachten. De eenden, die er in de buurt rondzwommen, en die plotseling hun heil in de vlucht zochten, toen wij uit onzen schuilhoek kwamen, keeren langzamerhand weer terug. Een

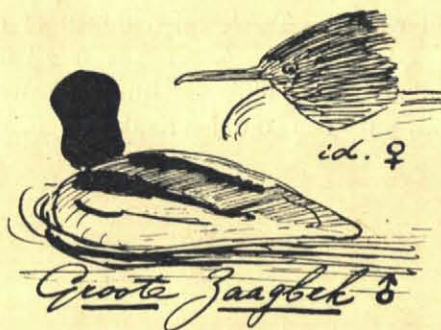

heel eind achter het net drijft een groote troep zwarte vogels, waarvan van tijd tot tijd kefgeluidjes tot ons doordringen. Meerkoeten zijn het, wel een

kleine honderd, overblijvers in den zachten winter. Ik meen er ook Waterhoentjes bij te zien. Ze zijn nog al gemakkelijk van elkaar te onderscheiden; de eerste hebben een witte, de andere een roode voorhoofdsplaat. Vlakbij zitten weer krakeenden en eenige Wintertalinkjes. Ik geloof, dat er niet veel eenden zijn, die hen in bontheid van kleuren evenaren. Met een nerveus gekwaak draaien ze om de wijfjes heen; soms gaat dat geluid over in een opgewonden „kek-kek-kek”. Zeker al trouwplannen, net als de Zaagbekken, waarvan een veertiental

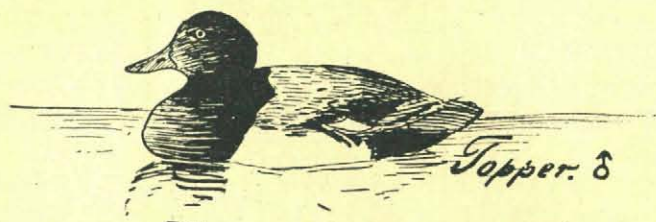

kortbij is neergestreken. Die zijn ruim twee keer zoo groot als de talingen. Mooie vogels, de mannetjes. De wijfjes zijn heel wat eenvoudiger van kleur, maar dat is usance in de vogelwereld. Wat doen ze een moeite om de dames te behagen! En 't mooiste is, dat die er al heel weinig om schijnen te geven. Een typische getande snavel hebben die zaagbekken, net als de nonnetjes van daar even, die trouwens nog in de familie zijn. Bij nader toezien blijkt, dat er ook nog andere zaagbekken in de buurt rondscharrelen. Ze vallen op door hun mindere grootte en door een kuif, sluik naar achteren hangend. Het zijn middelste zaagbekken. Kees zei, dat deze vogels zelden zoo dicht bij de „hut” kwamen, daarvoor waren ze veel te slim en te wantrouwend. Bijzonder vaak onder het net kreeg

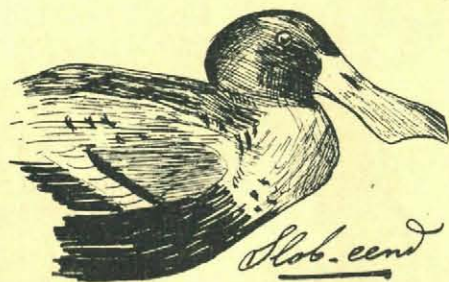

hij ze ook niet. 't Schijnen nog al intellectueele dieren te zijn, doch tevens in hooge mate afgunstig. Met een ratelend geluid vielen ze elkander telkens aan. De groote wordt meer gevangen dan de middelste. Even worden wij opgeschrikt door een vlucht Toppertjes, mooie eendjes met opvallend donkere, bijna zwarte koppen, met prachtige, groenen weerschijn. Er zaten nog andere soorten tusschen de bende. Prullige eendjes met neerhangende piekerige

kuiven, gemakkelijk te determineeren: Kuifeenden. Wat een verschil met de trotsche zaagbekken van straks, die door het water sneden als een stoomboot, zoodat het schuim hun tegen de blanke borst spatte. De „kippen”, zooals Kees zei, dachten er niet aan om te dalen, ofschoon er bij den stal een paar van hun familie waren. Maar de middag

zou toch nog goed worden. In de verte, links van de spoorbrug, kwam een koppel tafeleenden. Ze waren zeker nog wel een kwartier van ons verwijderd, toen Kees al flegmatisch opmerkte: „Baar-eenden”. Hoe hij ze uit elkander houdt, weet ik niet. Ziet hij 't soms aan de vlucht? Lang tijd voor mijn overpeinzingen had ik niet, want de heele troep was bij de „stal” neergestreken en twintig minuten later waren er een stuk of vijftien van de mooie bruinkoppige tafeleenden gevangen. Met vijf-en-twintig vogels beladen aanvaardden wij den terugtocht, zoodat de vangst voor een middag nog al goed te noemen was. Toen wij Kees' huisje

aan den dijk bereikten, stond de wagen van den opkoper uit 's Hertogenbosch ons al op te wachten. Den volgenden avond zullen onze gevangenen misschien al wel in een vijver van een of ander Castle in Engeland geslapen hebben.

Dat zij het in hun nieuwe home zoo goed naar den zin mogen hebben als op de overstroomde polders van Brabant.

W.

HET OPEN AQUARIUM.

(Vervolg van blz. 177).

Vanaf 7 tot en met 10 Augustus liet het zonnetje zich geducht voelen, en zwaar als lood drukte de atmosfeer op mensch en dier. Het vijverwater had in die dagen een temperatuur van 70° F. Zondag 5 Aug. trokken we er op uit om wat hoornblad, duizendblad en waterpest te halen. Zooals ik reeds zeide, had ik tot nu toe steeds last dat het vijverwater bijna voortdurend troebel was; naar het mij toescheen, moest ik hoofdzakelijk de groote karpers en zeelten hier de schuld van geven.

Doch wat hiertegen te doen? Na lang peinzen hoe ik dit euvel het beste zou kunnen verhelpen, kwam ik op de gedachte, dat de bodem der vijvers gelegen achter de rechter- en linkervleugel van het Rijksmuseum, over hun geheel met waterpest beplant schenen. Een goed woord vind veelal een goede plaats, waardoor ik ook thans weer in het bezit kwam van diezelfde bewuste slagersfiets, welke ons bij het halen der waterlelies zulke uitstekende diensten had bewezen.

Voorloopig ging alles naar wensch, doch even door Amstelveen heen, tornde ik al spoedig op een leege voorband verder door het mulle zand heen. Daar wij zonder eenige hulpmiddelen op stap waren gegaan, was ik wel gedwongen van den nood een deugd te maken, totdat wij eindelijk, na rechtsomkeert gemaakt te hebben, al hortend en stootend Amstelveen weer bereikten.

Eindelijk stonden we na bovenmenscheijk zwoe-gen, bij den gedenknaald aan den Amstelveenschen weg. In een kwartiertje tijd had ik de mand volgepropt met heerlijk frisch groen, duizendblad, hoornblad en waterpest, zoodat ik per slot van zaken toch niet voor niemandal op stap was gegaan. Op mijn leege band, hobbelden we tot aan het café over de Kalfjeslaan, waar we met een heerlijk glas bier onzen dorst wat leschten en tevens de band van een ferme dosis lucht voorzagen. We betaalden ons gelag en traptten met zenuwachtige haast op Amsterdam aan, want binnen een tien minuten zou 'k weer op de enkele velg zitten te tornen.

Onmiddelijk na thuiskomst begon ik met het leeghevelen van den vijver en tegelijker tijd werd het meegebrachte groen terdege gewasschen en afgespoeld. Nadat de vijver nagenoeg leeg was, bleek het maar al te duidelijk, hoezeer de visschen er in hadden huisgehouden. Verscheidene wortelstokken lagen geheel ontbloot, andere hingen als 't ware op de luchtwortels, terwijl het middengedeelte van den bodem met omwoelden veengrond bedekt was; op enkele plaatsen wel 10 cm. dik.

Natuurlijk heb ik die bodembedekking gelaten zooals ik hem vond en de ontbloote wortelstokken